

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар БДУКМ

 Н.У.Карчэўская

 2026 г.

Рэгістрацыйны № ВД-6/06-59/эвуч.

БІБЛІЯТЭЧНА-БІБЛІАГРАФІЧНАЕ КРАЯЗНАЎСТВА

Вучэбная праграма ўстановы адукацыі

па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці

6-05-0322-01 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі АСВА 6-05-0322-01-2023 па спецыяльнасці 6-05-0322-01 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць, зацверджанага пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 21.08.2023 № 270, вучэбных планаў БДУКМ па спецыяльнасці 6-05-0322-01 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць

СКЛАДАЛЬНІК

Н. У. Клімянкова, прафесар кафедры інфармацыйна-аналітычнай дзейнасці ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Ю. А. Каракулька, вучоны сакратар дзяржаўнай установы “Беларуская сельскагаспадарчая бібліятэка імя І.С. Лупіновіча” Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі;

Н. Я. Пятушка, загадчык кафедры міжкультурных камунікацый і рэкламы установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай інфармацыйна-аналітычнай дзейнасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пракакол № 7 ад 13.03.2026);

прэзідыўмам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пракакол № 4 ад 24.04.2026)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Модуль “Арганізацыя і тэхналогія бібліяграфічнай і краязнаўчай дзейнасці” складаецца з вучэбных дысцыплін “Арганізацыя і тэхналогія бібліяграфічнай работы” і “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства”. Дадзеная вучэбная праграма прызначана для вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства”.

Аktуальнасць вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства” звязана з узрастаннем значэння краязнаўчай дзейнасці бібліятэк ва ўмовах сучаснай сацыякультурнай рэальнасці, трансфармацыі камунікатыўнага асяроддзя, форм і тэхналогій прадстаўлення інфармацыі і доступу да яе. Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства скіравана на задавальненне і развіццё рэгіянальных інфармацыйных патрэбнасцей, прадстаўленне рэгіёнаў у культурнай і медыйнай прасторы краіны і свету. Кампетэнтнасць у галіне краязнаўства стала важнай рысай якаснай прафесійнай падрыхтоўкі бібліятэкара-бібліёграфа. Для сучаснага спецыяліста важна ўсведамляць значэнне інфармацыйных аб’ектаў, фіксуемых краязнаўчых веды, прыналежных да культурных каштоўнасцей рэгіёна, ідэнтыфікаваць іх, апрацоўваць, захоўваць і прадстаўляць у камунікатыўных фарматах, ствараць асветніцкія, адукацыйныя і навуковыя бібліятэчныя праекты, выкарыстоўваць маркетынжавыя і рэкламныя інструменты для іх прамоцыі. Сусветная бібліятэчная практыка сведчыць аб патрэбнасці ў падрыхтоўцы кадраў да дзейнасці па напрамку краязнаўства.

Мэтай вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства” з’яўляецца вывучэнне студэнтамі тэарэтыка-метадалагічных, арганізацыйных, метадычных і тэхналагічных пытанняў краязнаўчай дзейнасці бібліятэк; фарміраванне ўменняў і навыкаў па стварэнні і выкарыстанні краязнаўчых інфармацыйных рэсурсаў; засваенне бібліятэчна-бібліяграфічных форм і метадаў давядзення краязнаўчых ведаў да карыстальнікаў.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны абумоўлівае вырашэнне кола *задач*:

- засваенне тэарэтычных і метадалагічных асноў бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства, яго тэрмінасістэмы;
- асэнсаванне грамадскай ролі краязнаўства, яго структуры, форм і кірункаў;
- асэнсаванне арганізацыйных асаблівасцей краязнаўчай дзейнасці бібліятэк;
- авалоданне тэхналогіяй і метадыкай форм і працэсаў краязнаўчай дзейнасці бібліятэкі ў розных камунікатыўных фарматах;

– асэнсаванне асобаснай прафесіянальнай і грамадзянскай адказнасці будучага бібліятэкара-бібліёграфа за захаванне і трансляцыю культурных дасягненняў рэгіёна.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства” павінна забяспечваць фарміраванне наступнай *кампетэнцыі*: ужываць сучасныя тэхналогіі стварэння і прадастаўлення краязнаўчых інфармацыйных рэсурсаў, прамоцыі культурнага і сацыяльна-эканамічнага патэнцыялу раёнаў Беларусі ў нацыянальную і сусветную інфармацыйную прастору.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства” студэнт павінен:

ведаць:

- асноўныя тэарэтычныя палажэнні і паняцці бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства;
- узнікненне і этапы гістарычнага развіцця бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства ў культурнай прасторы Беларусі;
- прынцыпы рэгіянальнага структуравання тэрыторыі Беларусі;
- сутнасць, структуру і асноўныя кірункі бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства;
- асаблівасці краязнаўчых дакументаў і іншых інфармацыйных аб’ектаў;
- патрэбнасці спажыўцоў у краязнаўчай інфармацыі;
- формы існавання краязнаўчых бібліятэчна-інфармацыйных рэсурсаў, тэхналогію іх стварэння і выкарыстання ў абслугоўванні карыстальнікаў;
- кірункі прамоцыі краязнаўчых інфармацыйных рэсурсаў бібліятэкі, вынікаў яе праектнай і пошукава-даследчай дзейнасці ў розныя грамадскія кантэксты і Інтэрнет-прастору;

умець:

- фарміраваць краязнаўчы фонд і краязнаўчы даведачна-бібліяграфічны апарат бібліятэкі;
- ствараць краязнаўчыя калекцыі і інфармацыйныя прадукты, дакладна вызначаць іх змест і форму;
- рэалізаваць розныя віды бібліятэчна-бібліяграфічнага абслугоўвання па краязнаўстве;
- забяспечваць доступ да лічбавых інфармацыйных рэсурсаў па краязнаўстве ў Інтэрнет;
- аналізаваць стан краязнаўчай дзейнасці бібліятэкі;
- каардынаваць краязнаўчую дзейнасць бібліятэкі з навукова-даследчымі і вучэбнымі ўстановамі, грамадскімі арганізацыямі;

– выкарыстоўваць інструменты маркетынга і камунікацыі для прамоцыі краязнаўчых ведаў і ўзаемадзеяння з карыстальнікамі;

мець навук:

– валодання метадыкай і тэхналогіямі стварэння краязнаўчых інфармацыйных рэсурсаў і паслуг у традыцыйных і лічбавых камунікатыўных фарматах;

– валодання метадамі дакладнага вызначэння інфармацыйных патрэбнасцей спажыўцоў па краязнаўстве;

– валодання метадыкай і тэхналогіямі прамоцыі краязнаўчых ведаў, усталявання сувязей з грамадскасцю для рэалізацыі мерапрыемстваў і праектаў бібліятэкі па краязнаўстве;

– валодання метадамі пошукава-даследчай дзейнасці па краязнаўстве ў межах бібліятэкі і бібліяграфіі як сацыяльных інстытутаў грамадства.

У межах адукацыйнага працэса па вучэбнай дысцыпліне “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства” студэнт павінен не толькі набыць тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навукі па спецыяльнасці, але і развіваць уласны каштоўнасна-асабісты духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, які гатовы да актыўнага ўдзелу ў сацыяльна-культурным жыцці краіны.

Вучэбная дысцыпліна мае практыка-арыентаваны характар і вызначаецца трывалымі сувязямі з вучэбнымі дысцыплінамі “Дакументалогія”, “Бібліятэчна-інфармацыйнае абслугоўванне”, а таксама вучэбнымі дысцыплінамі модулей “Бібліятэказнаўства”, “Бібліяграфазнаўства” і інш.

У працэсе выкладання вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства” выкарыстоўваюцца перадавыя педагагічныя метадыкі і тэхналогіі: тэхналогія модульнага навучання; тэхналогія праблемнага навучання; камунікатыўныя і інфармацыйныя тэхналогіі, тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці; метады аналізу канкрэтных сітуацый, іншыя інавацыйныя і інтэрактыўныя метадыкі.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства” ўсяго прадугледжана 110 гадзін, з якіх 70 гадзін – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 28 гадзін – лекцыі, 32 гадзіны – практычныя заняткі, 10 гадзін – семінарскія заняткі.

Рэкамендаванай формай бягучага кантролю ведаў студэнтаў з’яўляецца праверка заданняў, якія выконваюцца ў межах лабараторных заняткаў (вуснае апытанне, праверка выкананых заданняў, тэсціраванне). Формай праежкавага кантролю ведаў студэнтаў з’яўляецца экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Прадмет, структура, задачы вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства”. Яе месца ў сістэме прафесійнай падрыхтоўкі бібліятэкараў-бібліёграфіў. Веды ўменні і навыкі, якія набываюць студэнты ў працэсе вывучэння вучэбнай дысцыпліны. Узаемасувязі “Бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства” з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі. Асноўныя формы аўдыторнай і пазааўдыторнай работы пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны. Асноўныя формы кантролю: бягучыя і прамежкавыя. Характарыстыка вучэбна-метадычнай забяспечанасці вучэбнай дысцыпліны.

Раздзел I. Краязнаўства як грамадская з’ява

Тэма 1. Тэарэтычныя і метадалагічныя пытанні краязнаўства

Сутнасць краязнаўства як грамадскай з’явы, яго аб’ект. Азначэнне паняцця “краязнаўства”. Комплекснае і галіновае краязнаўства. Задачы краязнаўства ў розных грамадскіх сферах. Асаблівасці краязнаўчага вывучэння мясцовасці. Арганізацыйныя формы краязнаўства. Суб’ект краязнаўства. Краязнаўства як галіна навуковых ведаў. Крыніцы і метадалагічны патэнцыял краязнаўства.

Даследчыкі айчыннага краязнаўства (М.І. Каспяровіч, Г.А. Каханоўскі, Л.В. Аляксееў, А.У. Дзянісаў, М.В. Півавар і інш.).

Тэма 2. Рэгіянальная структура Беларусі па розных прыметах

Характарыстыка прымет, па якіх здзяйсняецца падзел краіны на рэгіёны (адміністрацыйна-тэрытарыяльная, прыродная, эканамічная, канфесійная і інш.). Значэнне адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу краіны. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел беларускіх зямель у ВКЛ і Расійскай імперыі. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел у БССР і ў Рэспубліцы Беларусь. Значэнне прыродна-геаграфічнага раённавання і прыметы, па якіх яно ажыццяўляецца. Асноўныя прыродна-геаграфічныя правінцыі: Беларускае Паазер’е, Беларуская Узвышанасць, Перадпалессе, Прыдняпроўе (Усходне-Беларуская правінцыя), Палессе. Прыродныя запаведнікі і заказнікі.

Тэма 3. Узнікненне і асноўныя этапы развіцця беларускага краязнаўства

Выдзяленне асноўных этапаў беларускага краязнаўства на падставе асноўных перыядаў айчыннай гісторыі і развіцця ўласна краязнаўчай дзейнасці.

Узнікненне і развіццё навуковага краязнаўства ў XVI – XVIII стст. (прыродазнаўчага: Ж.Э. Жылібер, С.Б. Юндзіл і гістарычнага: А. Гваньіні, М. Стрыйкоўскі, І. Сцябельскі).

Краязнаўчы рух у XIX – пачатку XX стст. Краязнаўчыя аматарскія арганізацыі (Віленскі музей старажытнасцей і археалагічная камісія пры ім, Віцебская губернская вучоная архіўная камісія і інш.). Роля губернскіх статыстычных камітэтаў. Кірункі даследаванняў розных змястоўных напрамкаў (З. Даленга-Хадакоўскі, К. Тышкевіч, Я. Тышкевіч, А. Кіркор, М.Я. Нікіфароўскі, Е.Р. Раманаў, А.П. Сапуноў, Э. Гутэн-Чапскі і інш.).

Уздым краязнаўства ў БССР у 1920-я гг. і яго арганізацыя. Роля Цэнтральнага бюро краязнаўства пры Інбелкульце. Краязнаўчы друк, часопіс “Наш край”. Кірункі пошукава-даследчай дзейнасці. Арганізацыя краязнаўства на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў 1920-30-я гг. Развіццё арганізацыйнай структуры краязнаўства ў БССР у пасляваенны перыяд, кірункі даследаванняў. Стварэнне і дзейнасць Беларускага краязнаўчага таварыства.

Інстытуцыянальныя формы сучаснага краязнаўства: грамадскага, дзяржаўнага, школьнага. Краязнаўчы друк, “Краязнаўчая газета”, краязнаўства ў сацыяльных медыя. Пашырэнне змястоўных напрамкаў краязнаўчых даследаванняў. Выдатныя сучасныя краязнаўцы (А.І. Бутэвіч, У.А. Гілеп, А.П. Грыцкевіч, Г.А. Каханоўскі, У.А. Ліхадзедаў, А.І. Мальдзіс, В.У. Скалабан, А.М. Карлюкевіч, М.В. Півавар, С.В. Суднік і інш.).

Тэма 4. Асноўныя этапы развіцця і інтэгравання айчыннага бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства

Узнікненне латэнтных форм краязнаўчай бібліяграфічнай інфармацыі як неад’емных элементаў беларускіх выданняў у XVII ст. – першай палове XIX ст. З’яўленне самастойных краязнаўчых бібліяграфічных дапаможнікаў, стварэнне краязнаўчых фондаў у бібліятэках і краязнаўчых бібліятэк у перыяд сярэдзіна XIX ст. – да 1920-х гг. Бібліятэка Віленскага музея старажытнасцей і археалагічнай камісіі, бібліятэка Віцебскай вучонай архіўнай камісіі.

Развіццё бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства ў БССР у міжваенны перыяд. Бібліяграфічныя рэсурсы для забеспячэння развіцця навукі і эканомікі ў 1920-я гг. Фарміраванне фондаў краязнаўчай літаратуры і выпуск бібліяграфічных паказальнікаў у бібліятэках на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў 1920-1930-я гг.

Краязнаўства як адзін з асноўных кірункаў бібліятэчна-бібліяграфічнай дзейнасці ў пасляваенны перыяд у БССР. Стварэнне краязнаўчых аддзелаў і

сектараў у абласных універсальных бібліятэках (АУБ), напрамкі і формы работы.

Арганізацыйная і інфармацыйна-рэсурсная база бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства на сучасным этапе (з пачатку 1990-х гг.). Стварэнне краязнаўчых цэнтраў і сектараў у публічных бібліятэках, краязнаўчых куткоў у сельскіх бібліятэках, музейных экспазіцый). Удасканаленне краязнаўчых фондаў бібліятэк, фарміраванне калекцый краязнаўчых дакументаў. Краязнаўчая дзейнасць бібліятэк у лічбавым асяроддзі. Прамоцыя краязнаўчых ведаў у розных камунікатыўных фарматах; значэнне праектнай дзейнасці і рэкламы. Актывізацыя навукова-даследчай дзейнасці бібліятэк па краязнаўстве.

Раздзел II. Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства ў сістэме краязнаўчай дзейнасці на сучасным этапе

Тэма 5. Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства: сутнасць і структура

Тэрмінасістэма бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства, яго прынцыпы. Краязнаўчая функцыя бібліятэкі. Уклад замежных і айчынных даследчыкаў у развіццё бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства (М.М. Шчэрбы, А.В. Мамантава, Н.М. Кушнарэнка, Н.М. Балацкай, Л.Г. Тараненка, Л.Р. Амяльковіч, Т.В. Кузьмініч, А.В. Прадзейнай, І.М. Стрыжонак і інш.).

Структура бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства. Краязнаўчая практычная дзейнасць бібліятэкі – базавая падсістэма бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства. Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства як комплексная тэарэтыка-прыкладная дысцыпліна, яе прадмет і структура. Краязнаўчае бібліятэказнаўства і бібліяграфазнаўства – тэарэтычная падсістэма бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства.

Кампетэнцыі сучаснага спецыяліста ў галіне бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства.

Тэма 6. Арганізацыйна-функцыянальная структура краязнаўчай бібліятэчна-бібліяграфічнай дзейнасці

Роля IFLA ў вызначэнні напрамкаў і мэт краязнаўчай дзейнасці бібліятэк.

Сектар краязнаўства і праектнай работы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, удзел іншых структурных падраздзяленняў бібліятэкі ў развіцці бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства. Абласныя ўніверсальныя бібліятэкі як рэгіянальныя цэнтры краязнаўчай бібліятэчна-бібліяграфічнай

патрэбнасці. Віды чытання краязнаўчай літаратуры.

Формы ўдзелу мясцовага насельніцтва ў рэалізацыі мэт краязнаўчай дзейнасці бібліятэкі.

Тэма 8. Краязнаўчы фонд бібліятэкі

Паняцці “краязнаўчы фонд”, “краязнаўчы дакумент”, “мясцовы дакумент”. Структура краязнаўчага фонду, прынцыпы фарміравання. Падыходы да ўключэння краязнаўчых і мясцовых выданняў, электронных копій неапублікаваных дакументаў, сеткавых краязнаўчых рэсурсаў. Характарыстыка асноўных тэхналагічных этапаў фарміравання краязнаўчага фонду і асаблівасці рэалізацыі ў АУБ, публічных і спецыяльных бібліятэках.

Фарміраванне паўнатэкставых краязнаўчых калекцый, актуальнасць іх інтэграцыі ў нацыянальную электронную бібліятэку Беларусі.

Тэма 9. Краязнаўчы даведачна-бібліяграфічны апарат бібліятэкі

Краязнаўчы даведачна-бібліяграфічны апарат (КДБА) бібліятэкі як інфармацыйна-пошукавая сістэма, яго структура і склад у бібліятэках розных тыпаў і відаў; формы існавання яго кампанентаў; прадстаўленне ў аддаленым доступе.

Універсальныя краязнаўчыя бібліяграфічныя базы даных (БД) і БД мясцовых дакументаў як элементы электронных каталогаў у бібліятэках

Беларусі. Параўнанне айчынных тэхналогій з практыкамі фарміравання электронных краязнаўчых каталогаў за мяжой. Універсальныя (“энцыклапедычныя”) БД аб рэгіёне, якія камлексіруюць бібліяграфічную, фактаграфічную і паўнатэкставую інфармацыю. Анатаваныя навігатары тыпу “Рэгіён у Інтэрнэце”. Карткавыя краязнаўчыя каталогі (КК) і каталогі мясцовых выданняў; універсальныя краязнаўчыя картатэкі.

Прызначэнне і склад краязнаўчага даведачна-бібліяграфічнага фонду. Фонд неапублікаваных краязнаўчых дакументаў (электронныя архівы выкананых краязнаўчых даведак).

Краязнаўчы сегмент БД уласнай генерацыі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Інтэграцыя краязнаўчых бібліяграфічных БД у зводны электронны каталог бібліятэк Беларусі.

Тэма 10. Падрыхтоўка краязнаўчай інфармацыйнай прадукцыі

Сістэмны падыход пры фарміраванні краязнаўчых інфармацыйных прадуктаў (рэсурсаў) бібліятэкі. Асноўныя структурныя элементы ў іх складзе, камунікатыўныя фарматы іх рэалізацыі.

Спецыфіка бібліяграфавання інфармацыйных аб’ектаў у кантэксце асноўных тэхналагічных этапаў падрыхтоўкі краязнаўчых інфармацыйных прадуктаў. Метадычныя асаблівасці асобных жанраў рэкамендацыйных і навукова-дапаможных краязнаўчых бібліяграфічных дапаможнікаў.

Апісанне факта, распрацоўка структуры фактаграфічнага апісання (персоны, гістарычнай падзеі, даты і інш.). Асаблівасці фактаграфічных запісаў ў розных жанрах інфармацыйнай прадукцыі. Агульная характарыстыка тыпаў фактаграфічнай інфармацыйнай прадукцыі, ствараемай у бібліятэках.

Стварэнне комплексных універсальных, буйных біябібліяграфічных, праблемна-тэматычных электронных інфармацыйных рэсурсай (ЭІР) – галоўны напрамак дзейнасці бібліятэк. Метадычныя асаблівасці і тэхналогія БД тыпу “Краязнаўчая энцыклапедыя”, “Краязнаўчы каляндар”, “Літаратурная карта рэгіёна”, БД мясцовага друку, пучевадзіцелей (навігатораў) па краязнаўчых інфармацыйных рэсурсах і інш. Прадстаўленне краязнаўчага бібліяграфічнага кантэнту ў лентях навін. Карпаратыўныя (зводныя) краязнаўчыя БД. Лінгвістычнае забеспячэнне краязнаўчых БД.

Тэма 11. Бібліятэчна-бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў

Сістэма бібліятэчнага абслугоўвання па краязнаўстве ў бібліятэках розных тыпаў і відаў.

Даведачна-бібліяграфічнае абслугоўванне па крязнаўстве ў традыцыйнай і электронных формах. Віртуальныя даведачныя службы тыпу “Хуткая дапамога бібліёграфа-крязнаўцы”, архіў выкананых даведак.

Прэваліраванне фактаграфічных даведак у патоку запытаў карыстальнікаў па крязнаўстве. Крыніцы і тэхналогія выканання фактаграфічных даведак (падзейна-храналагічных, персанаграфічных, адрасных, статыстычных і інш.). Крыніцы і тэхналогія выканання бібліяграфічных даведак розных відаў і зместу (тапанімічных, генеалагічных, персанаграфічных і інш.).

Асноўныя рэсурсы, сродкі і формы бібліяграфічнага інфармавання па праблемах крязнаўства і рэгіянальнага развіцця.

Каардынацыя дзейнасці бібліятэк з іншымі сацыяльнымі інстытутамі па задавальненні інфармацыйных патрэбнасцей насельніцтва па крязнаўстве.

Тэма 12. Дзейнасць бібліятэкі па распаўсюджванні крязнаўчых ведаў

Кампанентная структура распаўсюджвання крязнаўчых ведаў у бібліятэцы ў залежнасці ад мэт трансляцыі крязнаўчых ведаў і спосабаў арганізацыі камунікатыўнага ўзаемадзення з насельніцтвам і асобнымі групамі спажывцоў інфармацыі. Характарыстыка франтальнага, гульнёвага, прэзентацыйнага, праектнага, конкурснага і лекцыйнага кампанентаў. Разнастайнасць форм прамоцыі крязнаўчых ведаў у межах асобных кампанентаў; выкарыстанне сучасных камунікатыўных фарматах; прыклады перадавой практыкі.

Тэма 13. Крязнаўчая інфармацыя на вэб-сайтах бібліятэк і ў сацыяльных медыя

Значэнне прамоцыі крязнаўчай інфармацыі аб рэгіёне ў лічбавым асяроддзі. Арганізацыя крязнаўчай інфармацыі на вэб-сайтах бібліятэк: Стварэнне бібліятэкамі крязнаўчых парталаў і сайтаў; раздзелаў “Крязнаўства” на сайтах. Змест, наяўнасць тыповых элементаў, структураванасць і звязанасць кантэнту. Параўнальны аналіз практык перадавых замежных бібліятэк і айчынных бібліятэк. Актуальнасць пашырэння “геаграфічных уваходаў” да масіву крязнаўчых рэсурсаў, удасканаленне звязанасці рэсурсаў, выкарыстання гіперспасылак, прадстаўлення новых запатрабаваных карыстальнікамі інфармацыйных рэсурсаў, бягучай карэкціроўкі кантэнту.

Крязнаўчая інфармацыя ў сацыяльных медыя. Стварэнне груп; арганізацыя спасылак да рэсурсаў і сэрвісаў, якія забяспечваюць доступ да

кразнаўчай інфармацыі; арганізацыя дыскусій і абмеркаванняў крыніц кразнаўчай інфармацыі, падбор цытат аб краі і інш.

*Тэма 14. Навукова-даследчая
і метадычная дзейнасць бібліятэкі па кразнаўстве*

Навукова-даследчая і навукова-метадычная дзейнасць па кразнаўстве як кірункі дзейнасці бібліятэкі. Характар і асноўныя тэматычныя напрамкі навукова-даследчай дзейнасці ў айчынным бібліятэчна-бібліяграфічным кразнаўстве. Формы арганізацыі і вынікі навукова-даследчай дзейнасці і іх публікацыя: міжнародныя канферэнцыі і чытанні ў абласных, публічных бібліятэках, Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, зборнікі матэрыялаў канферэнцый і інш. Спецыфіка пошукава-даследчай дзейнасці ў замежным бібліятэчным кразнаўстве.

Метадычнае забеспячэнне і павышэнне кваліфікацыі бібліятэкараў па напрамку бібліятэчна-бібліяграфічнага кразнаўства. Значэнне кіраўніцтва па кразнаўчай дзейнасці бібліятэк.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
(дзённая форма атрымання адукацыі)

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Колькасць гадзін КСР	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Семінарыя заняткі	Практычныя заняткі		
	Уводзіны	0,5				
I	Раздзел I. Краязнаўства як грамадская з'ява	3,5		2	2	
1.	Тэарэтычныя і метадалагічныя пытанні краязнаўства	2				
2.	Рэгіянальная структура Беларусі па розных прыметах	0,5		2	2	тэсціраванне
3.	Узнікненне і асноўныя этапы развіцця беларускага краязнаўства	0,5				
4.	Асноўныя этапы развіцця і інтэгравання айчыннага бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства	0,5				
II.	Раздзел II. Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства ў сістэме краязнаўчай дзейнасці на сучасным этапе	18	8	24	12	
5	Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства: сутнасць і структура	1			2	тэсціраванне
6.	Арганізацыйна-функцыянальная структура краязнаўчай бібліятэчна-бібліяграфічнай дзейнасці	2	2	2		
7.	Карыстальнікі краязнаўчай інфармацыі	2				
8.	Краязнаўчы фонд бібліятэкі	2		2	2	тэсціраванне, праверка практычных работ

9.	Краязнаўчы даведачна-бібліяграфічны апарат бібліятэкі	2	2	2	2	прэзентацыі, ацэнка выступленняў на семінары і практычных работ
10.	Падрыхтоўка краязнаўчай інфармацыйнай прадукцыі	2	2	4		
11.	Бібліятэчна-бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў	2		4		
12.	Дзейнасць бібліятэкі па распаўсюджванні краязнаўчых ведаў	2	2	6	4	ацэнка праектаў, выступленняў на семінары, групавое абмеркаванне
13.	Краязнаўчая інфармацыя на вэб-сайтах бібліятэк і ў сацыяльных медыя	1		2	2	праверка індывідуальных заданняў
14.	Навукова-даследчая і метадычная дзейнасць бібліятэкі па краязнаўстве	2		2		
Усяго		22	8	26	14	

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
(завочная форма атрымання адукацыі)

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Колькасць гадзін для самастойнага вывучэння
		Лекцыі	Семінарскія заняткі	Практычныя заняткі	
	Уводзіны				0,5
I	Раздзел I. Краязнаўства як грамадская з’ява	1			4,5
1.	Тэарэтычныя і метадалагічныя пытанні краязнаўства	0,5			1,5
2.	Рэгіянальная структура Беларусі па розных прыметах	0,5			2
3.	Узнікненне і асноўныя этапы развіцця беларускага краязнаўства				0,5
4.	Асноўныя этапы развіцця і інтэгравання айчыннага бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства				0,5
II	Раздзел II. Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства ў сістэме краязнаўчай дзейнасці на сучасным этапе	5	2	8	35
5	Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства: сутнасць і структура	0,5			0,5
6.	Арганізацыйна-функцыянальная структура краязнаўчай бібліятэчна-бібліяграфічнай дзейнасці				6
7.	Карыстальнікі краязнаўчай інфармацыі	0,5			1,5
8.	Краязнаўчы фонд бібліятэкі	0,5		2	1,5
9.	Краязнаўчы даведачна-бібліяграфічны апарат бібліятэкі	0,5		2	3,5

10.	Падрыхтоўка краязнаўчай інфармацыйнай прадукцыі	2			6
11.	Бібліятэчна-бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў				6
12.	Дзейнасць бібліятэкі па распаўсюджванні краязнаўчых ведаў		2		8
13.	Краязнаўчая інфармацыя на вэб-сайтах бібліятэк і ў сацыяльных медыя	1		2	
14.	Навукова-даследчая і метадычная дзейнасць бібліятэкі па краязнаўстве			2	2
Усяго		6	2	8	40

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Ажеева, Р. Б.* Историко-краеведческая деятельность публичных библиотек : учеб. пособие / Р. Б. Ажеева. – Москва : Литера, 2011. – 105 с.
2. *Саітава, В. І.* Бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства : вучэб.-метад. дапам. для студэнтаў спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках) / В. І. Саітава. – Мінск : БДУКМ, 2021. – 186 с.

Дадатковая

1. *Библиотечное краеведение* : терминолог. словарь / сост. В. С. Крейденко, А. В. Мамонтов. – Санкт-Петербург, 1998. – 85 с.
2. *Демидова, С. Е.* Краеведческий документ : библиотечная обработка : учеб.-практ. пособие / С. Е. Демидова. – Москва : Либерей-Библинформ, 2006. – 104 с.
3. *Зыгмантовіч, С. В.* Навуковая дзейнасць па краязнаўстве як увасабленне культурнай місіі бібліятэкі / С. В. Зыгмантовіч, В. І. Саітава // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. – 2014. – № 1 (21). – С. 119-125.
4. *Ігнатовіч, М.* Краязнаўчыя інфармацыйныя рэсурсы публічных бібліятэк Гродзенскай вобласці / М. Ігнатовіч // Бібліятэчны свет. – 2018. – № 6. – С.21-22.
5. *Краязнаўчая дзейнасць бібліятэк* : метад. рэкамендацыі / Нац. б-ка Беларусі ; склад. Р. М. Чыгірова, М. У. Сокал. – Мінск, 1994. – 102 с.
6. *Краеведческая составляющая библиотечно-библиографического обслуживания* / [науч. ред. : А. Н. Ванеев, В. А. Минкина] // Справочник библиотекаря. – 3-е изд., перераб. и доп. – Санкт-Петербург : Профессия, 2006. – С. 171–176.
7. *Краеведческие указатели и БД* // Справочник библиографа. – 4-е изд., перераб. и доп. – Санкт-Петербург : Профессия, 2014. – С. 552-564.
8. *Криворотенко, С. Н.* Краеведческий фонд библиотек: учеб. пособие / С. Н. Криворотенко. – Москва : Либерей-Библинформ, 2006. – 64 с.
9. *Саітава, В. І.* Сучасныя тэндэнцыі развіцця бібліятэчнага краязнаўства ў лічбавым фармаце: беларускі вопыт / В. І. Саітава, С. В. Зыгмантовіч // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. – 2018. – № 2 (30). – С. 149-156.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў (СРС) уключае выкананне даследчых заданняў, распрацоўку розных відаў інфармацыйных прадуктаў і бібліятэчных мерапрыемстваў, падрыхтоўку бібліятэчнага краязнаўчага праекта. Заданні для самастойнай работы арыентуюць студэнтаў на самастойны пошук і выкарыстанне адкрытых краязнаўчых рэсурсаў, у тым ліку замежных. Самастойная работа ахоплівае ўсе тэмы вучэбнай дысцыпліны. Вынікі гэтай работы рэкамендуецца прадставіць у выглядзе: электроннай прэзентацыі (не менш 12 слайдаў); эсе (не менш за 3 старонкі тэксту); тэстаў, індывідуальных даследчых заданняў і краязнаўчага бібліятэчнага праекта. Індывідуальныя даследчыя заданні прапануюцца выкладчыкам з улікам інтарэсаў студэнтаў. Адною з найбольш эфектыўных форм самастойнай работы з'яўляецца распрацоўка і рэалізацыя краязнаўчага праекта актуальнай тэматыкі. Праект арыентаваны на прамоцыю краязнаўчых ведаў і ўключае комплекс мерапрыемстваў розных відаў і форм.

Асаблівую ўвагу пры выкананні ўсіх тэм студэнтам неабходна звярнуць на вывучанне літаратуры па бібліятэчна-бібліяграфічным краязнаўстве, спецыялізаваныя сайты/парталы айчынных і замежных бібліятэк, раздзелы сайтаў, лічбавы краязнаўчы кантэнт, якія дапамогуць засвоіць дасягненні бібліятэчна-бібліяграфічнага краязнаўства, паспрыяюць перайманню інавацыйных форм работы і выкананню заданняў самастойнай работы. Заданні СРС могуць выконвацца ў розных камунікатыўных фарматах, што залежыць ад характару задання, але ў большасці заданняў магчыма выкарыстаць электронную форму. У ходзе падрыхтоўкі заданняў СРС студэнт выкарыстоўвае вусныя тлумачэнні выкладчыка і метадычныя распрацоўкі па кожнай тэме, а таксама звяртаецца да выкладчыка для атрымання кансультацый.

Пры абмеркаванні вынікаў СРС неабходна звяртаць асаблівую ўвагу на тое, як студэнтамі ўлічаны від/тып бібліятэкі, якія мэты ставіліся, якія крыніцы і метады былі выкарыстаны. Вынікі самастойнай работы студэнтаў, іх якасны ўзровень ўлічваецца пры фарміраванні выніковага бала па дысцыпліне.

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя вучэбнай работы студэнтаў накіравана на засваенне лекцыйнага матэрыялу, а таксама на самастойны пошук і падрыхтоўку матэрыялаў да семінарскіх заняткаў па вучэбнай дысцыпліне.

Для дыягностыкі атрыманых студэнтамі ведаў прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў:

- фронтальнае апытанне на лекцыях;
- тэставы рубажны кантроль;
- падрыхтоўка электронных прэзентацый;
- вуснае апытанне студэнтаў на семінарскіх занятках;
- праверка заданняў выкананых на практычных занятках;
- улік вынікаў СРС;
- бягучы кантроль ведаў – вуснае апытанне, праверка выкананых заданняў;
- пражэжавы кантроль ведаў – экзамен.

Характарыстыка рэкамендуемых метадаў выкладання

Пры арганізацыі выкладання вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае крэзнаўства” рэкамендуецца выкарыстоўваць традыцыйныя формы і метады навучання студэнтаў: лекцыйныя, семінарскія і практычныя заняткі, а таксама элементы самастойнай работы.

Для павышэння эфектыўнасці вучэбнай дысцыпліны “Бібліятэчна-бібліяграфічнае крэзнаўства” рэкамендавана выкарыстоўваць тэхналогіі: праблемнага навучання, вучэбна-даследчай дзейнасці; метады практыка-арыентаванага навучання: дзелавыя гульні, “мазгавы штурм”, дыскусійныя формы правядзення семінарскіх заняткаў, работа ў малых групах.